

Periodiek kwaliteitsonderzoek op een vmbo-school Observator geobserveerd

Inspectie te Velp door twee onderwijsinspecteurs. Dat is lokalen zoeken, stilzitten, waarnemen, vragen stellen, nog meer vragen stellen, aantekeningen maken, afvinken, nabespreken, evalueren en deduceren. Verslag van een veelzijdige, volle dag.

Vandaag bezoeken inspecteurs Albert Essink en Kees Sluis het vmbo Groenhorst College in Velp voor een periodiek kwaliteitsonderzoek (pko). De twee inspecteurs hebben in Velp gekozen voor veel lesbezoeken, een gesprek met een groepje leerlingen en een gesprek met een groepje docenten. Een volle dag, die om half negen 's ochtends begint met een gesprekje met de schoolleiding over de dagindeling en huishoudelijke zaken en eindigt eveneens met een eindgesprek met de leiding. De docenten zijn vooraf op de hoogte gesteld en worden geacht vandaag 'normaal les te geven' en bijvoorbeeld geen toets af te nemen. De inspecteurs willen immers zoveel mogelijk gewone lessen zien. Essink vertelt dat ze 'van onder naar boven' werken. Te beginnen op de werkvloer en te eindigen met de schoolleiding.

Focus

Twee jaar geleden waren twee collega's op de school en werden enkele kwaliteitsaspecten onvoldoende bevonden, bijvoorbeeld het pedagogisch en didactisch handelen. Essink en Sluis brengen

Essink praat met een leerling in de klas

Een snelle evaluatie tussendoor

nu een bezoek aan de school om te beoordelen of deze punten zijn verbeterd. Die punten zijn dan ook hun focus van de dag. Andere zaken, de leerlingenbegeleiding bijvoorbeeld, laten ze achterwege. De focus van de informatieverzameling wordt verder bepaald door wat de school vooraf heeft kunnen laten zien in eigen rapportages als zelfevaluaties, enquêtes en metingen over prestaties en kwaliteitszorg.

Albert Essink vertelt dat de werkwijze van de Onderwijsinspectie als toezichthoudende organisatie steeds meer in verhouding staat tot de eigen kwaliteitsborging van de instellingen. Wel zal een jaarlijks basisonderzoek van elke school plaatsvinden en als dat nodig is volgt een 'traditioneel' kwaliteitsonderzoek op bepaalde onderdelen, locaties of opleidingen. Een jaar of drie later kijkt de inspectie wat er van de gewenste verbeteringen terecht is gekomen.

Variatie

Met hun schrijfmap met formulieren en het lesbezoekschema in de hand zoeken de twee mannen in pak hun weg door de school. De conciërge en de directeur schieten te hulp bij het zoeken van het juiste lokaal. Dan is het: lessen bijwonen. Althans, telkens een halve les, om zoveel mogelijk verschillende te kunnen zien. Er zijn wat docenten ziek, dus er wordt wat geschoven en snel overlegd: "Doe jij die, dan doe ik die." Op deze wijze zien de inspecteurs samen vandaag zo'n twintig uiteenlopende lessen, van verschillende docenten, vakken en leerjaren. Essink: "Wij beoordelen geen leraren. Wel het onderwijsproces, het leerproces op de school." De inspecteur noteert in de klas zijn bevindingen over de les op het deel van het observatieformulier met de, in dit geval zo'n twintig, te bestuderen indicatoren. Van 'zicht geven op doel van lesactiviteiten' tot 'taalgebruik past bij taalbehoefte leerlingen'. Overigens wordt de complete, lange beoordelingslijst van 75 indicatoren die bij een regulier pko wordt gebruikt in april vervangen door een lijst

met 25 kernindicatoren. Welbekend is het beeld van de inspecteur op een stoel achter in de klas. De nieuwe, actievere werkvormen geven de man (of vrouw) de kans rond te lopen in de klas en op een andere manier zijn informatie te vergaren. Bijvoorbeeld als Essink een deel van de les Informatiekunde volgt, zien we hem een praatje maken met verschillende leerlingen die achter de computer zitten. 'Vind je het moeilijk, informatiekunde?' 'Jij loopt voor, krijg je extra opdrachten?' 'Gebruik je de computer ook in andere lessen?' Hij spreekt de docente kort aan. Schuift bij een jongen aan die als enige aan een tafel zit te schrijven. Die vertelt spontaan dat hij problemen thuis heeft, wat voor Essink weer aanleiding biedt om naar de zorg op school te vragen. En hij observeert daarna de docente en haar omgang en gesprekjes met leerlingen. Zo weet hij in korte tijd uiteenlopende informatie te vergaren. Terwijl hij zijn werk doet, komt hij open en belangstellend over. Essink zegt het erg prettig te vinden dat deze manier van informatie verzamelen mogelijk is,

naast het bijwonen van frontale lessen achter in de klas.

Snel

In de korte lunchpauze tellen Essink en Sluis samen de minnen van hun lesobservatieformulieren in ijl tempo op. De lesaspecten die relatief veel minnen opleveren, nemen ze snel even door en lichten daarbij hun bevindingen toe. Ze zijn duidelijk ervaren in een snelle evaluatie van de vele kwaliteitsindicatoren. Vervolgens met de Yogho yogho in de ene hand en de schrijfmap in de andere snel naar het volgende onderdeel. Terwijl Essink aan het begin van deze middag nog enkele lessen bezoekt, voert Sluis het gesprek met een groepje van zeven leerlingen. Zijn vragen zijn deels voorbereid en komen deels voort uit de signalen die ze die ochtend op school hebben opgepikt. En ze gaan natuurlijk over de tijdens het vorige periodieke kwaliteitsonderzoek geconstateerde 'zwakheden' van de school. Elk onderwerp licht hij eerst in begrijpelijke taal toe, waarbij hij vaak refereert aan zijn eigen tijd als scholier. →

Sluis (l) In gesprek met docenten

‘Hebben jullie ook wel eens zo’n héle saaie dag op school? Zo’n dag dat je alleen maar luistert naar leraren?’ (Punt: het aantal frontale lessen.) Voor de beantwoording op de vragen gaat hij het rijtje leerlingen één voor één af, van twee-leerling Shivra uit klas 1 tot Tamar van klas 4, gemengde leerweg. Hij laat ze uitgebreid antwoorden, vraagt door en maakt notities.

Discussie

Sommige constatering van de leerlingen komen even later terug in het gesprek van de beide inspecteurs met de docenten. Deze zijn door de schoolleiding gevraagd om de inspecteurs te woord te staan en worden geacht een representatieve doorsnee van het team te zijn. Sluis: “Als dat niet zo is, bijvoorbeeld als vooral de betere docenten voor ons verschijnen, hebben we dat meestal wel in de gaten.” Hetzelfde geldt voor leerlingen die vooraf geïnstrueerd zijn, daar prikt een ervaren inspecteur snel doorheen.

Aan het begin is er wat discussie over de eerdere beoordeling van de inspectie. Kees Sluis, later: “Scholen lijken soms niet door te hebben dat de cijfers van de inspectie over de schoolopbrengsten een vergelijking zijn met soortgelijke scholen.” Het is Sluis die zich opstelt als gespreksleider en vraagt om een reactie van de docenten op een waarneming van vandaag of een vermoeden. ‘Is dat zo?’ ‘Wat bedoelen ze?’ Gevraagd wordt bijvoorbeeld naar het gebruik van leerlingendossiers en naar de maatregelen die twee jaar geleden zijn genomen om de opbrengsten te verbeteren. Naar de werkdruk die het activerend leren oplevert en wie op school de prioriteiten in het werk bepaalt. Enkele van de zes docenten met een uitgesproken mening zijn het meest aan het woord en de anderen vertellen vooral als de vraag rechtstreeks tot hen wordt gericht.

Check

Aan het eind van de dag is er een gesprek met de schoolleiding. Op deze kleine

school - iets meer dan 300 leerlingen, 60 m/v personeel van wie circa 50 lesgevend - bestaat deze uit locatiedirecteur Jaap Weststeijn, decaan en secretaris examencommissie Henk van den Broek en coördinator vmbo Hella Peterson. De inspecteurs beginnen met het checken van enkele feitelijkheden. Daarna gaan ze in op een paar inhoudelijke zaken en komen onduidelijkheden, observaties en enkele problemen aan bod. Het is vooral een informatief gesprek, vertelt Essink. “We stellen vragen om de oorzaak van iets te achterhalen, om te kijken of iets een incident is of niet of ze een constatering herkennen. Op die manier proberen we de schoolleiding bewust te maken, zonder dat het een definitieve terugkoppeling is.”

Tegen zessen verlaten Albert Essink en Kees Sluis de school. Het was een lange, volle dag. Samen met andere inspecteurs zullen zij van de kwaliteitsbeoordeling van drie Groenhorst-locaties één rapport maken, dat over een paar weken wordt gepresenteerd aan de instelling. In Velp zijn ze in elk geval, zoals Sluis het formuleert, “op de goede weg”. □